

הערות שוליים ורשימה ביבליוגרפית: הנחיות למחברות\ים

עדכון אחרון, ינואר 2021

זמנים כולל מאז גליון 140 (2018) הערות שוליים המופיעות בסוף המאמר. **מספר ההערות מצומצם להכרחי ביותר:** הפניות ישירות לאסמכתאות מרכזיות מאוד, לספרות מחקר מרכזית שעליה מסתמכים במישרין ושאי אפשר להימנע מהפניה אליה; אם אפשר, ללא הפניות חוזרות ונשנות. הפניות לספרות מחקר כללית יותר ייכללו רק ברשימה לקריאה נוספת שבסיום.

זמנים מבקש להמשיך ולפרסם מחקרים מקוריים ברמה גבוהה, הנגישים לקהל קוראות וקוראים נרחב ומגוון. נשמח לפיכך למאמרים המשלבים בין מקוריות והעזה מחקרית לבין בהירות וקריאות. כתב העת משתדל לפרסם מאמרים שאינם ארוכים מ-6000–7000 מילה.

בקשתנו מן הכותבות\ים היא לפיכך להבהיר במידת האפשר מונחים, מושגים ומוסדות החיוניים להבנת המאמר ואולי זרים לקוראות\ים – ובמידת האפשר להבליע את ההסברים בשטף הטקסט, בלי להיזקק להערות שוליים מיוחדות לשם כך: "היתה לפיכך חשיבות מפתח בוויכוח הקשה לפירושה המדויק של הדוגמה הכנסייתית (עיקר אמונה המנוסח באורח מחייב) – וכל הצדדים לעימות נאלצו להסתמך עליה."

- **שמות** דמויות היסטוריות, **מוסדות** היסטוריים וכד' יופיעו בתרגום או בתעתיק לעברית, אך יש להוסיף בצידם בסוגריים את השם במקורו ("וכך נהג גם מרטין בוצר (Bucer), כאשר הגיע לאנגליה"). **אין צורך בהוספת שם מחברות כאשר השם מופיע ממילא בהערת שוליים עם ההפניה המלאה לחיבור.**
- כאשר חיבור המצוטט במאמר **קיים בתרגום לעברית** יש להפנות בגוף הטקסט לשם הספר בתרגומו המעודכן לעברית ולא לשם במקורו (למשל: **טְבִיָּה החולב** בתרגום דן מירון ולא **טעויוע דער מילכיקער**).
- עדיף להשתמש בתרגומים קיימים לעברית, אך אפשר לתקן אותם או לסטות מהם; במקרה זה – יש לציין זאת בהערת השוליים ("התרגום תוקן"; "עם תיקונים בהתאם למקור").
- **שמות חיבורים מחקריים** חשובים יובאו בגוף המאמר **בתרגום לעברית בגוף הטקסט** (לא בהכרח בשלמותם עם כותרת המשנה) מודגשים, עם הערת השוליים ובה הפניה ביבליוגרפית שלמה:

בגוף הטקסט:

"זוהי טענה מרכזית שניסחה של נטלי זימון דיויס בספרה **בדיון בארכיון** על סמך ניתוח עדויות של גברים ונשים שנאשמו בגרימת מוות."⁵

ובהערת השוליים:

⁵ ראו Natalie Zemon Davis, *Fiction in the Archives: Pardon Tales and Their Tellers in Sixteenth-Century France* (Stanford, 1990), 67–69.

- כאשר מצוין שמו של **מקור היסטורי** או **חיבור קלסי**, יובא השם בגוף המאמר **בצורתו המקובלת** (במקורו בתעתיק לעברית או בתרגום) ובהערת השוליים יופיע במתכונת מלאה. אפשר להפנות למשל בגוף המאמר ל**יומן הלונדוני** של ג'יימס בוזוול (ובהערת שוליים להוסיף הפניה מלאה), או ל**פוליטיאה** מאת אפלטון, אבל להפנות למקור היסטורי מהמאה השש-עשרה בכותרות המקורית, למשל:

מרטין לותר כלל מרכיב זה בחיבור *Der Kleine Katechismus* (הקטכיזם הקטן), אך לא כך נהגו רפורמטורים אחרים.

בגוף הטקסט:

"דימוי אחר לגמרי של האירועים עולה מספרו של טְבִיָּה, **תולדות השליחים והמלכים**.² טְבִיָּה טוען..."

ובהערת השוליים (במקרה זה – בתעתיק לעברית):

² ראו אבו ג'עפר מחמד אבן ג'ריר א-טְבִיָּה, **ת'אריח' א-רסול ואל-מלופ** (ביירות, 1965), כרך 7, עמ' 34.

הנחיות לעיצוב הערות שוליים

- כיוון הפיסקה הראשי בכל הערות השוליים הוא **תמיד עברי** (מימין לשמאל) גם כאשר מצוטטים חיבורים לועזיים (מחברים מתאימים לעתים את כיוון הפיסקה לשפת ההפניה). מיספור ההערה מופיע **מימין**, נקודה בסוף הפיסקה.

א. ציטוט מתוך מאמר בכתב-עת

²³ זוהי טענתה המרכזית של Larrisa Juliet Taylor, "Joan of Arc, the Church, and the Papacy, 1429-1920", *Catholic Historical Review* 98:2 (2012), 223 [שמו לב: נקודה בסוף הפיסקה לפי כיוון ראשי עברי]

²⁴ כך טענו שולמית כרמי והנרי רוזנפלד, "ניכוס אמצעים ציבוריים ומעמד בינוני תוצר המדינה", **מתברות למחקר וביקורת** 2 (1979), 77.

- המחברת מוזכרת בשמו המלא; בהערות שוליים יובא השם הפרטי לפני שם המשפחה.
- שם המאמר מופיע בין מרכאות כפולות.
- שם כתב-העת מודגש באנגלית בעזרת *italics*, בעברית בגופן שמן (bold).
- לאחר-מכן מספר הכרך, מספר הגליון (אם ישנו), שנת הופעתו בין סוגריים, פסיק והעמודים המצוטטים (ללא "עמ" או "pp." או "p."); מקף בינוני (n-space) בין מספרי העמודים (למשל 65–74). כאשר מפנים לעמודים מסוים במאמר יש להפנות לעמודים אלה בלבד ולא לכל העמודים שבהם מופיע המאמר (הפניה לכלל העמודים בהם הופיע המאמר אפשר לכלול ברשימה לקריאה נוספת שבסוף המאמר).

ב. ציטוט מאמר מתוך קובץ מאמרים או ספר רב-משתתפים

⁵ הטיעון מבוסס על David Sabeau, "Aspects of Kinship Behaviour and Property in Rural Western Europe before 1800", in Jack Goody, Joan Thirsk & E. P. Thompson (eds.), *Family and Inheritance: Rural Society in Western Europe 1200-1800* (Cambridge, 1976), 99

³ כך נטען כבר על ידי נעמה כהן הנגבי, "רגשות ברפואת ימי הביניים: בין תיאוריה למעשה", בתוך יהושבע בנטוב (עורכת), **בתוך גופי הקרוע מלבלב: ובחרת בחיים – אדם ספרות ורפואה** (ירושלים, 2009), 219.

- שם המחבר ושם המאמר מצוטטים כמו בציטוטים מאמר מכתב עת; לאחר מכן "בתוך" או "in" ללא נקודתיים ושמות עורכי הספר ותפקידם (ed. או eds., או בעברית: "עריכה"); שם קובץ המאמרים יופיע שם הספר שבו התפרסם המאמר מודגש ב-*italics* (בלועזית) ובגופן מודגש (בעברית).
- בין סוגריים מציינים את שם מקום ההוצאה לאור, פסיק ושנת ההוצאה (אין צורך בציון בית ההוצאה)
- לאחר הסוגריים, פסיק ומספרי העמודים הספציפיים אליהם מפנים.

ג. ציטוט מתוך ספר

⁴ יש לכך ראיות רבות: Adam Kuper, *The Invention of Primitive Society* (London, 1988), 35

⁵ משה זוכמיר, **חיי (או: תם ולא נשלם)**, עורך: צפריר נחלים (רמת-גן, 1965), 15–17.

6 זוכמיר ג'וניור, **עיונים בחיי זוכמיר**, תרגום: משה בן משה (רמת-גן, 1995), 45.

ד. ציטוט מתוך ספר שהוא מהדורה מדעית של מקור:

⁴⁴ וכאן בגירסה שונה באופן מהותי: Ordericus Vitalis, *Historica ecclesiastica*, ed. and trans. Marjorie Chibnall (Oxford, 1969), vol. 3, 253

³ “Twelve Demands of the Swabian Peasants”, in James Harvey Robinson (ed.), *Readings in European History* (Boston, New York, Chicago, London, 1906), vol. 2, 94–99.

- שם המחבר (אם הוא ידוע) – בתחילה, ולאחר מכן שם עורכיות המהדורה המדעית והמתרגמת (לעתים מדובר באנשים שונים).
- במיוחד בזמנים צפוי שחלק מהמחברים יפנו בקיצור לטקסטים קלאסיים בלי להפנות למספר העמוד במהדורה מסוימת. אפשר להסתפק בהפניה לספר, לפרק ולעתים לפסקה: ספר 3, פרק 22, פסקה 123; או בלועזית: III, 36 (1254b).

ה. ציטוט עבודת דוקטור

Leor E. Halevi, “Muhammad’s Grave: Death, Ritual and Society in the Early Islamic World” (Harvard Univ. Ph.D. thesis, 2002), 34

ו. ציטוט מסמך מארכיון

- שם מחברת המסמך, כותרתו, הנמען – אם מדובר בהתכתבות ולאחר נקודתיים: שם הארכיון, מזהה התיק; ⁷ ועל כך ראו: John Bristow to duke of Newcastle, 1.8.1654: British Library, Add. MS 32701 (Newcastle Papers), f. 37–8
- ⁵ דוד קרון למה קטרון, מזכירות מפא"י, 4.7.1952: אמ"ע, 2-932-1952-68.

ז. ציטוט מעיתון:

³ "דורשים לחם מהמרצה של מפא"י ו'מספקי' הלחם – אנשי מפ"ם", דבר, 16.7.1951.

- אין צורך בציון מספר העמוד בהפניה למאמר בעיתון

ח. ציטוט מקור ברשת

ציטוט חומרים ברשת במידת האפשר בהתאם למקובל בציטוט מאמרים וספרים (מחברת, כותרת החיבור, שם האתר, תאריך). כאשר מדובר בגירסת רשת של פרסומים רגילים המופיעים בדפוס (למשל גירסת רשת של מאמר בעיתון או פירסום ממשלתי), אין צורך לציין זאת או להפנות לגירסה שברשת אלא לצטט את המקור עצמו: ⁴ שבתאי טבת, "מסעותי עם דודתי", הארץ, 12.2.2004.

כאשר מדובר בפירסום באתר ברשת (למשל רשומה בבלוג, אוספי מקורות שזמינים רק ברשת), שם האתר ותאריך הפירסום יופיעו לאחר שם המחבר ופרטיו; כתובת URL תופיע כקישור סמוי:

עידן לנדו, "מחוץ לקצב", לא למות טיפש (idanlandau.com), 3.5.2018.

במקרה של URL פשוט, אפשר להפנות אליו. אך אם הוא ארוך מדי (כתובות של 30 ו-40 סימנים לעתים, ובעיקר אם מדובר באתר שיש בו אותיות לא-אירופיות (עברית, ערבית) וכתוצאה מכך מופיעה רשימה ארוכה של סימנים – אז ההפניה היא לכתובת האתר בלבד ולא לרשומה הספציפית.

לדוגמא:

The Peculiar History of Scientific Reason Gregor Mendel, “Experiments on Plant Hybrids”, in Staffan Müller-Wille & Kersten Hall, “Legumes and Linguistics: Translating Mendel For the Twenty-First Century: <https://www.bsbs.org.uk/bsbs-translations/mendel> (accessed 2.10.2020)

אבל לא

<http://alaxon.co.il/thought-%D7%A7%D7%99%D7%9D90%D7%A9%D7%9C-%D7%9C%D7%A7%D7%99%D7%9D90%D7%A9%D7%9C-%D7%94%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%A7%D7%94-%/http://alaxon.co.il/thought-%D7%A7%D7%99%D7%9D90%D7%A9%D7%9C-%D7%9C%D7%A7%D7%99%D7%9D90%D7%A9%D7%9C-%D7%94%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%A7%D7%94-%/>

אלא

בוריס גילטבורג, "אלקים והמקהלה", אלכסון (alaxon.co.il), 9.4.2013 (אוהזר 2.8.2014).
Gregor Mendel, "Experiments on Plant Hybrids", in Staffan Müller-Wille & Kersten Hall, "Legumes and Linguistics: Translating Mendel For the Twenty-First Century", <https://www.bsbs.org.uk/bsbs-translations/mendel> (accessed 2.10.2020)

ט. הפניה לחיבור שהוזכר כבר בהערה הקודמת

הפניות מקוצרות, בלי "ראו לעיל בהערה כך וכך" שכן מספר ההערות מצומצם, למשל:
5 שם, 292.

8 Thompson, "Moral Economy", 120

- כיוון שמספר ההערות בזמנים מצומצם מאוד, יש להמעיט ככל האפשר בהפניות חוזרות.
- במקרה של מאמר שבו יש הפניות חוזרות ונשנות לטקסט אחד, כדי למנוע ריבוי הערות שוליים יש לשלב הפניות חוזרות בין סוגריים בגוף הטקסט:
- וכך כתב גם במקומות אחרים (36, 78). לעומת זאת, ממש בפתח החיבור כותב א' זוכמיר כי חייו היו קצרים מדי (12).

י. רשימה לקריאה נוספת

- בניגוד למקובל ברשימות ביבליוגרפיות, שמות המשפחה לא קודמים לשמות הפרטיים.
- סדר הרשימה בזמנים אינו אלפביתי: הרשימה אינה מלאה אלא מציעה לקוראים מבחר לקריאה נוספת המבטא את סדרי החשיבות או העניין לפי דעת המחברים ומאפשר לקוראים להשלים קריאה בנושא.
- ספרים ומאמרים בעברית יופיעו לפני לועזיים.
- ברשימה לקריאה נוספת אין צורך לתרגם שם של כותר שאינו בעברית או באנגלית, שכן הרשימה לקריאה נוספת מיועדת ממילא למבקשים להעמיק.
- אין צורך לכלול את כל הספרים והמאמרים המצוטטים בהערות השוליים של המאמר ברשימה לקריאה נוספת אלא את החשובים ביותר בלבד – עם עדיפות לאלה הזמינים בעברית.
- בהפניות למאמרים הנכללים ברשימה יופיעו יצוינו מספרי העמודים בשלמותם. למשל, מאמרו של סביאן המופיע בהערת השוליים יופיע כך:

David Sabean, "Aspects of Kinship Behaviour and Property in Rural Western Europe before 1800", in Jack Goody, Joan Thirsk & E. P. Thompson (eds.), *Family and Inheritance: Rural Society in Western Europe 1200-1800* (Cambridge, 1976), 96–111.

יא. כללי כתיב

- עשורי שנים במלים (שנות השלושים, שנות הארבעים וכן הלאה)
- מאות שנים במלים (המאה העשרים, המאה התשע-עשרה, ולא ה-20)
- רלבנטי, רביזיוניסטי, רביזור, אוניברסלי... (ולא רלוונטי וכו')
- פיסוק סביב פסוקיות משועבדות, אלא אם כן הן קצרות; אין הכרח בפסיק לפני וי"ו החיבור במשפטים מחוברים

- אין צורך בפסיק בין שני חלקי משפט מורחב או מאוחד ("הוא החזיק את המין היבשתי של קרפד המיילדות בטמפרטורה גבוהה וכך הניע את הקרפדות"; לא "ביקר בחריפות את גישתו של משה לאבולוציה, וטען כי" אלא "ביקר בחריפות את גישתו של משה לאבולוציה וטען, כי...").
- עמ' 275–254, בגלל כיוון השפה שלא מאפשר לצמצם (7–245), ולכן גם באנגלית: pp. 254–275.
- **לשרטט** ולא ל**סרטט**; **צהריים** ולא **צוהריים**; **למחרת** ולא **למוחרת**; **אמנות** (במשמעות art), **אומנות** (במשמעות craft), בניגוד להחלטת האקדמיה שקבעה "אומנות" בשני המקרים; **אמנם**, **האומנם** (בניגוד להחלטת האקדמיה שקבעה אומנם בשני המקרים); **היררכיה** ולא **הייררכיה**; **אמריקני** ולא **אמריקאי**
- במילים לועזיות עם אל"ף – יו"ד לפני אל"ף, אלא אם כן אחרי האל"ף יש אם קריאה (למשל **אידיאל**, ריאל, אבל **אידיאולוגיה**, תאולוגיה, גאוגרפיה)
- בינלאומי ולא בין-לאומי